

4. Очерки истории педагогической науки в СССР (1917–1980). / под ред. Н. П. Кузина, М. Н. Колмаковой. – М. : “Педагогика”, 1986. – 288 с.
5. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (1917–1941) / отв. ред. Н. П. Кузин, М. Н. Колмакова, З. И. Равкин. – М. : “Педагогика”, 1980. – 456 с.

ВАЙЛО К. М. Использование методов обучения как фактора усовершенствования самостоятельности учеников (исторический аспект).

В статье исследована историю школы в 30-х годах XX века, проанализировано развитие методов обучения в исследуемый период и определено их роль в процессе самостоятельной деятельности учеников в школе.

Ключевые слова: метод обучения, самостоятельная деятельность, обучение, ученики.

VAYLO K. M. Using of teaching methods as a cause of the improvement of the self-reliant activity of the schoolchildren (historical aspect).

The current article investigates the history of the school on 30-th of the XX century, analyses the development of teaching methods in the examining period and determinates their role in the process of the independent activity of the schoolchildren.

Keywords: teaching method, the independent activity, teaching, schoolchildren.

**Глоба О. П.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ВДОСКОНАЛЕННЯ АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Представлена стаття розкриває значення організованих занять з корекційного фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп з порушеннями опорно-рухового апарату.

Ключові слова: фізичні вправи, корекція порушень психофізичного розвитку, опорно-руховий апарат.

Демократизація політики, економіки, засобів масової комунікації, сфери освіти властива нашій сучасній країні. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в ній, пред'являють підвищені вимоги до стану здоров'я сукупної робочої сили. Характерні вони і для майбутніх фахівців, молоді, що в даний час вчиться, у тому числі що мають істотні проблеми в стані здоров'я. Своєчасне вирішення питань соціально-трудової адаптації студентів відповідає сучасним тенденціям розвитку вищої школи, пов'язаних з модернізацією структури, змісту й інтенсифікації освіти.

Питому вагу в загальній структурі захворювань молоді вищої школи займають хвороби серцево-судинної системи (15,2%), шлунково-кишкового тракту (9,2%), опорно-рухового апарату (8,1%) та ін. У кожного другого студента спеціальної медичної групи (далі СМГ) виявляється поєднання декількох хронічних захворювань, що відповідає загальноукраїнському рівню захворюваності студентів [1]. При цьому, зростання захворюваності серед

молоді, що вчиться, відбувається на тлі зниження рівня її фізичного розвитку та гіподинамії. Це у свою чергу знижує ефективність підготовки студентів, оскільки наявність днів тимчасової непрацездатності призводить до пропусків занять і відставання від графіка навчального процесу, а надалі обмежує продуктивну і суспільно-корисну діяльність майбутніх фахівців.

У той же час, не дивлячись на деякі позитивні зміни, існуюча система вищої освіти не дозволяє на належному рівні вирішувати питання підготовки висококваліфікованих фахівців, що мають обмежені фізичні можливості [3]. Вона не націлює студента-інваліда на формування у нього стійкого інтересу до науково обґрунтованої діяльності в області адаптивної фізичної культури, що здатна забезпечити стійкість організму до дії несприятливих чинників зовнішнього середовища і психоемоційних стресів. Не розроблені в належній мірі теоретичні основи вдосконалення адаптаційних можливостей осіб з обмеженими фізичними можливостями. Не реалізований комплексний підхід до аналізу суті всіх різновидів феномену, що вивчається. Не здійснена розробка комплексної методики адаптації студентів з відхиленнями здоров'я, на основі якої було б проведено вивчення їх пристосування до різноманіття навколишньої дійсності. Не розроблена також програма вдосконалення адаптаційних можливостей на навчальних заняттях студентів з порушенням опорно-рухового апарату. Недостатність в науковій літературі їх аналізу та практична потреба в цьому зумовили необхідність відповідного педагогічного пошуку. Вивченню цих питань і присвячено наше дослідження.

Суть проблеми, що розкривається у статті, полягає в наступному: постійне зростання вимог до підготовки висококваліфікованих фахівців, обумовлених всім ходом науково-технічного і соціального прогресу, його екологічними, психологічними і іншими наслідками з одного боку, і обмеженими можливостями молоді, що навчається, з іншого, об'єктивно визначають її можливості адаптації до різноманіття навколишньої дійсності. Проте реалізація даної проблеми за відсутності науково обґрунтованої системи вдосконалення адаптаційних можливостей осіб з обмеженими фізичними можливостями суб'єктивно стримується існуючою консервативною практикою навчальних занять в системі вищої освіти, яка ще недостатньо враховує індивідуальні можливості студентів із слабким здоров'ям. Така постановка проблеми викликана тим, що, по-перше, відсутні науково обґрунтовані методики діагностики адаптаційних можливостей вузівської молоді з фізичними вадами розвитку, по-друге, немає обґрунтованих здоров'язбережувючих програм, сприяючих вдосконаленню адаптивної діяльності студентів з обмеженнями здоров'я, по-третє, немає достатньої кількості даних про специфіку порушень опорно-рухового апарату студентів. За виділеними критеріями і параметрами індивідуальних можливостей студентів з фізичними вадами практика адаптаційної

діяльності на учбових заняттях далеко не оптимальна, тому необхідний аналіз, пошук шляхів і засобів щодо її вдосконалення.

Попередні роботи в цій області знань переважно були присвячені проблемам організації оздоровчого фізичного виховання для здорової молоді, а в суміжних дисциплінах вивчалися окремі аспекти соціальної, медичної, екологічної та психологічної реабілітації студентів з обмеженими психофізичними можливостями [2].

У процесі дослідження була висунута гіпотеза про те, що вдосконалення адаптаційних можливостей на заняттях з фізичного виховання студентів з порушеннями опорно-рухового апарату повинно здійснюватися комплексно на основі розробленої методики розвитку адаптаційних можливостей вузівської молоді. Цей процес буде більш ефективним за наступних умов:

- розробки та реалізації спеціальної здоров'язбережуючої програми адаптації до занять фізичними вправами, в якій буде врахована специфіка порушень опорно-рухового апарату студентів і рівень їх фізичного стану;
- використання спеціальної комплексної програми корекції адаптаційних можливостей на заняттях з фізичного виховання вузівської молоді;
- здійснення автоматизованого моніторингу стану здоров'я студентів через створену комп'ютерну модель, де прогнозуються їх адаптаційні можливості для занять адекватними фізичними вправами.

Нами також були визначені завдання дослідження: провести аналіз стану проблеми щодо вдосконалення адаптаційних можливостей на заняттях з фізичного виховання студентів з порушенням опорно-рухового апарату в теорії та практиці вищої освіти; виявити особливості порушень стану здоров'я студентів і рівня їх фізичної готовності, провести комплексну діагностику адаптаційних можливостей вузівської молоді з вадами фізичного розвитку на заняттях з фізичного виховання; розробити комплекс спеціальних здоров'язбережувючих програм загального й індивідуального призначення щодо вдосконалення адаптаційних можливостей студентів з порушеннями опорно-рухового апарату на заняттях з фізичного виховання; провести апробацію комп'ютерних програм і розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення адаптаційних можливостей студентів з порушеннями опорно-рухового апарату на заняттях з фізичного виховання.

Розроблена модель вдосконалення адаптаційних можливостей (діагностика рівня фізичного стану студентів, створення індивідуальних освітніх програм, моніторинг стану здоров'я), а також її впровадження в навчальний процес з фізичного виховання переконливо доводять, що рівень фізичної готовності та стану і здоров'я студентів, що мають порушення опорно-рухового апарату, значно підвищується за умов її комплексного використання [4].

Відповідно до віково-статевих особливостей студентів, з врахуванням природних особливостей Луганського регіону нами була проведена класифікація рівнів фізичного стану студентів, що мають порушення опорно-рухового апарату, розроблена комплексна програма здоров'язбереження, що включає індивідуальні і групові форми організації корекційних занять фізичними вправами.

Підвищення рівню адаптивних можливостей залежить від систематичності використання сучасних комп'ютерних технологій прогнозування динаміки фізичного стану студентів з обмеженими можливостями, які дозволяють вести постійний моніторинг стану їх здоров'я і корекцію вад їх фізичного розвитку.

Проведене педагогічне дослідження проблеми дозволило нам сформулювати ряд теоретичних висновків і розробити декілька практичних рекомендацій для фахівців з фізичного виховання вищої школи.

Ефективність комплексного підходу позитивно відбилася на виборі найбільш ефективної технології вдосконалення тренувальних навантажень, з врахуванням специфіки порушень опорно-рухового апарату студентів, їх природних можливостей і віку. Ця технологія передбачала вдосконалення адаптаційних можливостей студентів з врахуванням рівня їх підготовленості, тривалості циклів фізичних навантажень, аналізу динаміки результатів і організацією поетапного педагогічного контролю за навчально-тренувальним процесом.

Вона дозволила нам виділити і визначити різні прояви фізіологічного, психофізіологічного та соціально-екологічного різновидів адаптаційних можливостей студентів-інвалідів, що включають: нейродинамічний профіль, рівень емоційної стійкості, рівень готовності до діяльності, наявність психомоторних і сенсорних процесів та інші складові феномену, що вивчається.

Для вивчення ефективності впровадження індивідуальних корекційних програм адаптаційних можливостей студентів з порушенням опорно-рухового апарату нами проводилися спеціально організовані дослідження за проектом "Навчання та здоров'я". З цією метою нами була розроблена модель роботи фахівців кафедри фізичного виховання щодо оздоровлення вузівської молоді та структурно-логічна схема створення здоров'язберігаючого середовища, зорієнтоване на комплексний підхід щодо питань діагностики та корекції психофізичного стану студентів. В ході експерименту були визначені також основні напрямки оптимізації управління навчальним процесом студентів з порушеннями опорно-рухового апарату на основі розробленої педагогічної моделі фізичного виховання і оздоровчого тренування.

Спеціальні заняття за типом оздоровчого тренування передбачали

комплекс спеціально підібраних вправ, спрямованих на декомпресію різних відділів хребта, мобілізацію і стабілізацію окремих його сегментів, зміцнення зв'язок і суглобів, розвиток сили крупних груп м'язів, особливо живота і спини під суворим наглядом педагога і лікаря. Заняття в плавальному басейні сприяли зміцненню серцево-судинної і дихальної систем, підвищенню резистентності організму й імунітету. Відповідно до рівня фізичного стану, кожному студентові було визначено індивідуальне фізичне навантаження, яке поєднувалося з м'язовою релаксацією та спеціальними дихальними вправами.

Психофізичне тренування дозволяло регулювати фізіологічні процеси, систему дихання, м'язовий тонус і стан психіки, підвищувало адаптацію до навчання студентів-інвалідів, розвитку уваги, зосередженості, сприйняття, відчуття, формувало швидкісні навички і відновлювало їх психоемоційну рівновагу.

Впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів розроблених нами різних варіантів індивідуального оздоровчого тренування, дозволило поліпшити фізичний стан і рівень підготовленості експериментальної групи студентів, сформувати навички самоорганізації рухової діяльності.

Організовані нами педагогічні дії у процесі оздоровчого тренування, спрямованого на рухову і психічну адаптацію студентів з вадами фізичного розвитку до навчальної, трудової діяльності та вузівському соціуму, дозволили сформувати у них адекватне мотиваційно-ціннісне відношення до стану свого здоров'я, здоровому способу життя як одному з критеріїв поліпшення його якості.

Реалізація індивідуального підходу до корекції рівнів адаптаційних можливостей на заняттях з фізичного виховання молоді з порушенням опорно-рухового апарату, що навчається, сприяла позитивним результатам консервативного лікування у них сколіотичної хвороби (26,8%), а у 73,2% з них відмічена стабілізація їх стану.

Під час реалізації формуючого експерименту нами були вивчені показники емоційної стійкості студентів з порушенням опорно-рухового апарату. Проведена спеціальна робота, що базувалася на взаємозв'язку усвідомлюваних і неусвідомлюваних компонентів психіки осіб з емоційною нестійкістю, сприяла значному зростанню їх психоемоційних показників.

Використання комплексної діагностики і автоматизованого скрінінгу значно спрощується за допомогою спеціально розроблених комп'ютерних програм. Їх впровадження в практику комплексної реабілітаційно-корекційної допомоги студентам з порушенням опорно-рухового апарату дозволило забезпечити спадкоємність вживання різних засобів фізичного виховання.

Використана література:

1. Боднар І. Р. Фізичне виховання студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / І. Р. Боднар. – Луцьк, 2000. – 19 с.
2. Глоба О. П. Корекційно-реабілітаційне навчання студентів вищих навчальних закладів з обмеженнями психофізичного розвитку засобами адаптивної фізичної культури / О. О. Ніколаєва, О. П. Глоба // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2011. – № 23(234).
3. Дубогай О. Д. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи / О. Д. Дубогай, В. І. Завацький, Ю. О. Короп. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 220 с.
4. Іваночко О. Ю. Моделювання фізичних навантажень студенток спеціальних медичних груп із захворюванням серцево судинної системи / О. Ю. Іваночко, А. В. Магльований, О. Б. Кунинець // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 3. – С. 99-104.

ГЛОБА А. П. Совершенствование адаптационных возможностей студентов с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

Данная статья раскрывает значение организованных коррекционных занятий физическими упражнениями студентов специальных медицинских групп с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

Ключевые слова: физические упражнения, коррекция нарушений психофизического развития, опорно-двигательный аппарат.

GLOBA A. Perfection of adaptation possibilities of students with violations of locomotorium.

This article exposes meaningfulness of employments physical exercises for the correction of physical violations related to violation of oporno-dvigatel'nyy aparat.

Key words: physical exercises, correction of physical violations, oporno -dvigatel'nyy aparat.

**Данько Н. П.
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

УМОВИ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті порівнюється сутність понять "здібності", "творчі здібності", "задатки". Розглядаються можливі шляхи виявлення творчих здібностей молодших школярів. Наводяться приклади створення педагогічних умов розвитку здібностей молодших школярів на уроках мистецтва.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, педагогічні умови, інтеграція.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогіки важливим є налагодження процесу навчання і виховання, зорієнтованого на розкриття потенціалу, творчий розвиток особистості учня.

Головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і творчої саморегуляції кожної особистості. У Державній національній програмі "Освіта" (Україна 21 ст.) визначена важлива проблема розвитку "творчих здібностей, творчої активності та самостійності. Розв'язання якої передбачає оновлення змісту і методів навчально-